

Чигринський В.А.
*аспірант кафедри глобалістики, євроінтеграції
та управління національною безпекою
Національна академія державного управління при Президентові України*

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ

Одна з рушійних сил, яка докорінно змінює композицію міжнародних відносин і заслуговує на переосмислення є характер і дифузія влади в усьому світі. Беззаперечним є факт, що влада та вплив США останніми роками стали менш домінуючими, ніж це було у період після Другої світової війни до закінчення Холодної війни. Біполярне протистояння цементувало протистоячи воєнно-політичні блоки та відповідні коаліції, сформовані за ідеологічною основою. Сьогодні важко формуються та утримуються будь-які, навіть ситуативні союзи, досягається консенсус стосовно вирішення актуальних проблем, пов'язаних, передусім, з безпекою у самому широкому розуміння цього питання.

Нові небезпеки, загрози, виклики та ризики, які перешкоджають прогресу у розв'язанні численних міжнародних питань, можуть виходити не тільки від держав але й недержавних акторів. Легітимність держави руйнується у багатьох регіонах, де населення починає ототожнювати або ідентифікувати себе більше через релігію, етнічність, расу, плем'я, клас тощо.

Як справедливо зауважує М.Найм, конкуренція між великими суб'єктами світової політики відволікає увагу від реалістичного погляду на роль недержавних акторів [1, с. 221–224]. Іншою рушійною силою є прискорення темпів та полегшення доступу до нових небезпечних технологій. Раніше вони були виключною прерогативою потужних країн і їх сектору безпеки і оборони [2]. Сьогодні революційні прориви у науково-технічному прогресі, розвитку новітніх технологій здійснюється, насамперед, комерційним сектором. Серед найбільш перспективних напрямків початку XXI ст. називаються наступні: 3D-друк; робототехніка і штучний інтелект; формування і зберігання енергії; синтетична біологія; біотехнології; нанотехнології; інформаційні технології.

При цьому експерти застерігають, що відносно дешева та ефективна зброя самого широкого спектру, до абсолютно катастрофічної може потрапити в руки окремих осіб або групи. [3].

Треба також більш пильно подивитися на роль глобальних комунікацій, насамперед, Інтернет та соціальні мережі, які мають як позитивний, так і негативний ефект. Вони прискорюють та розповсюджують ідеї та події у безпрецедентний спосіб, що поступово підриває монополію держав у інформуванні населення. Сучасні комунікації надають можливість швидко набирати та радикалізувати нових прихильників, підтримувати і координувати діяльність терористичних організацій, повстанські рухи, кримінальні структури та інші види злочинної діяльності.

Якщо у 2013 р. 630 млн. осіб з 1,3 млрд. користувачів щодня входили в Facebook, Twitter, Google+ та інші соціальні мережі, то сьогодні їхня чисельність зросла майже у півтори рази. Так 72% всіх інтернет-користувачів проявляють активність в соціальних мережах, в тому числі 89% – у віці 18 – 29 років. Серед тих країн, які протягом години найбільше часу віддають соціальних мереж лідирують США (16 хвилин), Австралія (14 хв.) і Великобританія (13 хв.).

Як справедливо зауважує Х.Рахім, протестні рухи під час подій арабської весни, можуть здійснювати просто тектонічні зрушення в свідомості людей. Туніс був першою країною арабського світу, де значну роль в поваленні Президента Бен Алі зіграв підцензурний в країні з 2008 р. Facebook.

Роль соціальних медіа в мобілізації протестуючих на площі Тахрір в Каїрі і надання сирійською опозицією відеоматеріалів щодо урядових репресій привернуло особливу увагу з боку міжнародних засобів масової інформації. Конфлікт в Лівії перетворив характер «арабської весни» і привів до великомасштабних бойових дій, які розгорнулися уздовж південно-африканського узбережжя між силами, лояльними законному уряду, і повстанцями, підтримуваними арміями країн НАТО.

Сьогодні ми повинні зосередитися на соціальному вимірі Інтернету і тих соціальних рухах, які створює публічна сфера для звільнення людини у всіх сферах його життя, тим самим переходячи в політичну площину, в той простір, де існують суверенні спільноти, які надають право на висловлювання домінантних інтересів і цінностей. Таким чином здійснюється подальший перехід від суспільного мовлення до суспільного Інтернету

Ще однією важливою тенденцією сучасного світу є зміщення економічних потужностей з Заходу на Схід. Це зачіпає політичні і безпекові питання глобального перерозподілу світового балансу сил. Відтак дуже багато буде залежати від змісту та спрямованості розвитку американо-

китайських відносин, які у найближчий і віддаленій перспективах будуть визначати композицію і зміст світового порядку.

Значна частка американської громадськості США розчаровані глобальними зобов'язаннями США і вимагають від уряду приділяти більше уваги поліпшенню їх рівня життя, а не займатися сумнівними міжнародними проектами на кшталт Іраку, Сирії тощо. Треба підкреслити також, різноманітні глобальні інститути поступово втрачають своє значення і вплив. Серед них ООН, МВФ, СОТ, Світовий банк тощо. Таким чином втрачаються вагомі важелі розв'язання найважливіших глобальних проблем, насамперед у сфері забезпечення міжнародної, регіональної та національної безпеки [4, с. 7].

Прикладами таких можливих проблем є поширення ядерної зброї, міжнародний тероризм, зміна клімату та негативні екологічні наслідки, глобальна фінансова нестабільність, економічна стагнація, потенційні глобальні пандемії, доступ до енергоносіїв, кіберзлочинність тощо

У світі все більше панує безлад, посилюється стан нестабільності. При цьому слід зважити на швидке зростання регіональних гегемонів, насамперед, Китаю, Росії та Ірану. Сьогодні при користуванні інформацією, що знаходиться у публічному доступу, окремі індивіди та малі групи у змозі з малими витратами синтезувати летальні біологічні речовини. За рахунок використання можливостей 3-D друку можна виготовляти надзвичайно малі дрони (розміром з комаху), які можуть нести отрую для, зокрема, вбивства світових лідерів. У попередженні таких подій неймовірно зростає роль багатонаціональних розвідувальних та спостережних структур.

Але найбільша загроза все ж таки буде виходити від нелегального розповсюдження зброї масового ураження. При цьому грубо порушуються або взагалі ігноруються міжнародні угоди, обмеження тощо. Зростання кількості країн, що володіють ядерної зброєю у Східній Азії на Близькому Сході підвищує ймовірність надзвичайних інцидентів, а також виникнення криз і конфліктів.

Література

1. Naím M. The End of Power: From Boardrooms to Battlefields and Churches to States, Why Being in Charge Isn't What It Used to Be. / Moisés Naím – New York: Basic Books, 2013. – 320 pp.
2. Lynn III W.J., and Stavridis J. Creative Disruption: Technology, Strategy and the Future of the Global Defense Industry / – William J. Lynn III and James

Stavridis – Washington, DC: Center for a New American Security [CNAS], June 2014. – [Электронный ресурс] – Режим доступа URL: www.cnas.org/sites/default/files/publications-pdf/CNAS_FutureDefenseIndustry_Fitz-GeraldSayler.pdf.

3. Hammes T.X. Cheap Technology Will Challenge U.S. Tactical Dominance / T.X. Hammes // Joint Force Quarterly. – 2016. – № 81 – P. 76–85.

4. Benedict, Jr., J. R. Global Power Distribution and Warfighting in the 21st Century / John R. Benedict, Jr. // Joint Force Quarterly. – 2016. – № 83 (4). – P. 6-12.